

Mile MESIĆ

“Krševan“

Radionica za obradu i restauriranje kamena

23 000 Zadar

Ante Starčevića 25a

krsevan@zd.t-com.hr

UDK: 72.025.3/4(497.5 Benkovac)

Stručni članak

Professional paper

Primljeno:

8. prosinca 2005.

Received:

IZVJEŠTAJ O KONZERVATORSKO–RESTAURATORSKIM RADOVIMA NA BEDEMIMA ASERIJE

Apstrakt

Nakon početnih zaštitnih radova na monumentalnom kubičnom žrtveniku s reljefnim prikazom vučice i sanacijskim radovima na kasnoantičkom zidu (od zapadnog ulaza prema sjeveru) i antičkom kasnorepublikanskom bedemu, sjeveroistočno od “Trajanovih vrata”, pristupilo se trećoj i četvrtoj konzervatorskoj fazi radova na Aseriji.

U okviru treće faze, krajem 2003. i tijekom 2004. izvodili su se radovi na istočnim gradskim vratima i ostacima zidova stambenih prigradnji uz njih (istraženi dio urbanoga tkiva grada).¹ Četvrta faza konzervacijskih radova obuhvatila je rekonstrukciju zidova na zapadnim gradskim vratima.

Zaštitni radovi na “Istočnim gradskim vratima”²

U dijelu istočnog obrambenog bedema otkrivena su uska vrata širine 80 centimetara, lučno svođena radijalno položenim uskim priklesancima u čitavoj širini

¹ Radove je dijelom financirala uz redovitu potporu Ministarstva kulture i organizacija UNDP pod pokroviteljstvom Kraljevine Norveške, na čemu im ovom prilikom još jednom zahvaljujemo.

² Dosadašnje konzervatorske restauratorske radove koji su učinjeni na Aseriji, vidi kod: M. MESIĆ, 2003, 209-211; M. MESIĆ, 2004, 163-171.

Sl. 1. Ispiranje hodne površine istočnog bedema

Fig. 1. Washing off the walking surface of the eastern rampart

bedema.³ Nedostajalo je cijelo vanjsko lice luka i dio svodne konstrukcije koja se rekonstruirala na identičan način lomljenicima deponiranim na terenu. Samo vanjsko lice od finih klesanaca rekonstruirat će se po odobrenju i projektu mjerodavne konzervatorske službe iz Zadra.

Hodna površina bedema višestruko je oprana od zemlje i vegetacije obilnim mlazom vode pod srednje jakim tlakom, sve dok se nije došlo do postojane podloge od izvornoga vapnenog morta i lomljenog kamena. Izrada zaštitnog sloja sastojala se od sitnijega lomljenog i priklesanog kamena utopljenog u vapneni mort kojemu se radi pojačanja vodonepropusnosti dodaje krupno mljevena opeka. Na taj način ukupno je sanirano 56 m² hodne površine bedema.

Izvršena je i rekonstrukcija rampe sa stubištem od monolitnih kamenih stuba s unutarnje strane bedema. Podnica stuba oprana je, ispuhana i konsolidirana novom vapnenom posteljicom, a 6 novih monolitnih stuba isklesano je od lokalnog kamena

³ Izvješće s istraživanja vidi kod: I. FADIĆ, 1999, 66-71; I. FADIĆ, 2001, 55-61; I. FADIĆ, 2002, 51-57; I. FADIĆ, 2003, 67-74; I. FADIĆ, 2003a; I. FADIĆ, 2004, 61-67; I. FADIĆ, 2006, u tisku

Sl. 2. Konzervacija i restauracija stubišta kod “malih vratiju”

Fig. 2. Conservation and restoration of the staircase at the “small gate”

identičnog po vrsti i načinu klesarske obrade originalnom rimskom. Dimenzije jedne stube su 150 cm x 50 x 25 cm težina joj je 500 kg. Vrlo je važno napomenuti da je u lokalnom kamenolomu pronađen kamen koji se izvađen i deponiran prije 25 godina te je time izbjegnuta potreba ugradnje tek iskopanog kamena neprovjerene kvalitete, s velikom količinom kamenolomske vlage i mineralnih soli.

Rekonstruiran je i desni dio vanjskog zida rampe, ozidan od vješto obrađenih duguljastih klesanaca, a zapunjene su i reške zidova vapnenim mortom i kopanim oblim agregatom, uz dodatak fino mljevene opeke svijetlo smeđe boje po uzoru na izvorne zapune sačuvane u donjoj zoni zida. Ostatci zidova stambene arhitekture sanirani su do sačuvane visine, a gornji redovi kamena dokumentirani su i pozicionirani, a zatim razidani kako bi se odstranio nataloženi sloj zamlje pomoću ispiranja vodom i ispuhivanja komprimiranim zrakom. Deponirani kamen ponovno se ozidao, a izradio se završni sloj tzv. “kapa” u cilju sprječavanja prodiranja oborinskih voda u tkivo zida. Reške su očišćene i zapunjene.

U daljnim fazama radova na ovom dijelu bedema pristupit će se podizanju (iz obrambenog jarka) velikih kamenih blokova koji su pali s vanjskog plašta antičkog

Sl. 3. Konzervacija zida urbane arhitekture na istočnom djelu Aserije
Fig. 3. Conservation of walls of urban architecture in the eastern part of Asseria

Sl. 4. Istočni dio urbanog tkiva grada
Fig. 4. The eastern part of the urban fabric of the city

Sl. 5. Zapadni ulaz u Aseriju - priprema za konzervaciju

Fig. 5. Western entrance to Asseria – conservation preparations

Sl. 6. Čišćenje zida na zapanom ulazu

Fig. 6. Cleaning the walls at the western gate

bedema. Njihovim vraćanjem na izvorno mjesto – vanjsko lice kasnorepublikanskog bedema -iznivelirala bi se, sada zakošena, hodna linija po bedemu koji na tom mjestu iznosi 3,20 m.

Radovi na “Zapadnim vratima” Aserije

Nakon izvršenih istraživanja i iskopavanja u prostoru zapadnog ulaza u grad, pokazalo se prijeko potrebnim sanirati ostatke bočnih zidova ulaza koji s obje strane flankiraju ulaznu rampu, odnosno cestu sa sačuvanim originalnim kamenim rubnjacima. Nataložena zemlja i narasla vegetacija prijetili su daljnjem urušavanju i oštećivanju zatečenih ostataka bočnih zidova te ih je bilo potrebno otклонiti sve do čvrstog sloja kamena “živca“. U dogovoru s voditeljem projekta pristupilo se

Sl. 7. Zapadni ulaz nakon konzervatorskih zahvata (pogled iz grada)
Fig. 7. The western gate after conservation (view from the city)

Sl. 8. Zapadni ulaz nakon konzervatorskih zahvata (pogled iz vani)
Fig. 8. The western gate after conservation (view from outside)

sanaciji i rekonstrukciji bočnih zidova koji su ozidani uslojenim grubo obrađenim kamenom sa korševima različitih visina. Za ugradnju se koristio deponirani kamen pronađen u prijašnjim iskapanjima, a odabirao se da po veličini i načinu obrade bude identičan sačuvanom.

I ovdje je primijenjen isti postupak pranja i odstranjivanja ostataka zemlje iz tki-va zida i reški. Uzidano je ukupno 26 m³ novog zida u ukupnoj dužini 36 m, a prosječna debljina zida je 0.6 m i visine 1,2 m. Zapunjene se i reške zida vodoodbojnim vapnenim mortom u tehnici "dersovanja", tj. rubovi klesanaca prekriveni su mortom od 2 do 5 cm.

Prag na zapadnim vratima saniran je u cijelosti. Konsolidirani su mu temelji podzidavanjem i injektiranjem vapnenim mortom, a umetanjem PVC cijevi ispod razine temelja omogućeno je otjecanje vode s površine rampe. Podnica rampe zaštićena je nanošenjem sloja srednje krupnoga riječnog šljunka.

Literatura:

- FADIĆ, I., 1999. – I. Fadić, *Asseria - Podgrađe kod Benkovca*, *Obavijesti (HAD-a)*, 2, Zagreb, 66-71.
- FADIĆ, I., 2001. – I. Fadić, *Asserija u svjetlu novih istraživanja*, *Obavijesti (HAD-a)*, 2, Zagreb, 55-61.
- FADIĆ, I., 2002. – I. Fadić, *Asseria – istraživanja godine 2001.*, *Obavijesti (HAD-a)*, 1, Zagreb, 51-57.
- FADIĆ, I., 2003. – I. Fadić, *Asseria – nova otkrića*, *Obavijesti (HAD-a)*, 1, Zagreb, 67-74.
- FADIĆ, I., 2003. a – I. Fadić, *Asseria – 5 godina istraživanja (1998. -2002.)*
- FADIĆ, I., 2004. – I. Fadić, *Asseria – istraživanja godine 2003*, *Obavijesti (HAD-a)*, 1,, Zagreb, 61-67
- FADIĆ, I., 2006. – I. Fadić, *Asseria – istraživanja godine 2004.*, *Obavijesti (HAD-a)*, 3, Zagreb (u tisku).
- MESIĆ, M., 2003. – M. Mesić, *Izvještaj o zaštitnim radovima na rimskom žrtveniku s reljefima iz Aserije*, *Asseria*, 1, Zadar, 209-211.
- MESIĆ, M., 2004. – M. Mesić, *Konzervatorski zahvati na Aseriji 2003. godine*, *Asseria*, 2, Zadar, 173-179.